

Sygn. akt I C 1181/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 marca 2015 r.

Sąd Okręgowy w Tarnowie, Wydział I Cywilny

w składzie :

Przewodniczący: SSO Barbara Grodkowska

Protokolant: stażysta Sylwia Dymańska

po rozpoznaniu w dniu 26 lutego 2015 r. w Tarnowie

na rozprawie

sprawy z powództwa A. L.

przeciwko Skarbowi Państwa – reprezentowanemu przez Dyrektora Zakładu Karnego w T.

o ochronę dóbr osobistych i zadośćuczynienie

I. oddała powództwo;

II. zasądza od powoda A. L. na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 360 zł (trzysta sześćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

SSO Barbara Grodkowska

Sygn. akt I C 1181/13

UZASADNIENIE

wyroku Sądu Okręgowego w Tarnowie z dnia 10 marca 2015 roku

Powód A. L. w pozwie skierowanym przeciwko Skarbowi Państwa – Dyrektorowi Zakładu Karnego w T. domagał się zobowiązania pozwanego do przeproszenia powoda za dokonane już naruszenia dóbr osobistych, których skutków nie da się usunąć, poprzez zamieszczenie na koszt pozwanego w ciągu siedmiu dni od uprawomocnienia wyroku na stronie internetowej (...)((...)) tekstu „Wyrażam ubolewanie, że Centralny Zarząd Służby Więziennej dopuścił do naruszenia dóbr osobistych pana A. L. poprzez umieszczenie go w jednostkach penitencjarnych nie spełniających standardów cywilizowanego państwa i za wszystkie wyrządzone panu A. L. szkody niematerialne szczerze przepraszam” – dostępnego na stronie przez 30 dni. Ponadto powód wniósł o zasądzenie od pozwanego: kwoty w wysokości 25 000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznane krzywdy wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, kwoty 5 000 zł na cel społeczny: na rzecz Fundacji (...) oraz kosztów procesu według norm przepisanych.

Jako podstawę prawną swoich roszczeń powód podał przepisy art. 23 i 24 § 1 k.c. w zw. z art. 448 k.c. oraz wskazał na naruszenie art. 3 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności oraz art. 77 Konstytucji RP. W uzasadnieniu wskazano, że podczas odbywania kary pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w T. zostały naruszone dobra osobiste powoda poprzez izolowanie w warunkach, które nie spełniały standardu 3 m² powierzchni mieszkalnej na osobę, co narusza dyspozycję art. 110 § 2 k.k.w. Przeludnienie przyczyniło się do braku komfortu psychicznego u powoda oraz utrudniało zachowanie prywatności czy intymności, powodowało częste konflikty

między współosadzonymi. Powód wskazał także, że kąpiki sanitarne w celach nie były dostatecznie odseparowane od powierzchni mieszkalnych i w celach utrzymywał się nieprzyjemny zapach. Problem stanowiła także zbyt mała powierzchnia kąpika sanitarnego. Powód podał, że cele były zagrzybione i panowała w nich wilgoć. Grzyb występował nie tylko na ścianach i suficie, ale także na materacach, pościeli i odzieży. Taki stan celi doprowadził do pojawienia się grzybic na ciele powoda. Nadto w celach gromadziło się robactwo, myszy i szczury. Powód otrzymał do użytku poplamione, niewyprane ubranie, zniszczone i brudne naczynia i sztućce, pościel noszącą ślady pleśni. W okresie letnim i zimowym cele nie były wietrzone, a brak odpowiedniej cyrkulacji powietrza narażał powoda na złe samopoczucie i warunkował pogarszanie się stanu zdrowia. W celach brakowało dziennego światła z powodu zbyt małych okien. Natomiast sztuczne oświetlenie było włączone cały dzień, co negatywnie wpłynęło na wzrok powoda, powodując jego osłabienie. Powód wskazał na brak dostępu do ciepłej wody, kąpiel jeden raz w tygodniu oraz niewystarczający przydział środków higieny osobistej. Powód zarzucił także, że opieka medyczna w jednostce penitencjarnej w T. była nieprofesjonalna, objawy zgłaszane przez powoda były bagatelizowane, otrzymywał na wszelkie dolegliwości środki przeciwbólowe i witaminowe. Przebywając w Zakładzie Karnym u powoda wystąpiło schorzenie kręgosłupa spowodowane korzystaniem z nieodpowiedniego materaca. Powód naprowadził także, że posiłki często nie spełniały warunków świeżości i zdatności do spożycia, skutkiem tego były bóle brzucha, gorączka i wymioty po ich zjedzeniu. Powód wskazał także na niestosowne zachowanie funkcjonariuszy Służby Więziennej, szykany z ich strony, a niekiedy wulgarne i agresywne odnoszenie się do powoda.

Powód wskazał, że w związku z osadzeniem odczuwa cierpienie fizyczne i psychiczne spowodowane niehumanitarnymi warunkami izolacji. Działania i zaniechania administracji jednostek penitencjarnych, w których osadzono powoda doprowadziły do rażącego naruszenia jego dóbr osobistych, takich jak cześć w znaczeniu czci wewnętrznej (godności osobistej, poczucia własnej wartości) czy prawa do prywatności i intymności. Wieloletnie osadzenie w niehumanitarnych warunkach spowodowało wzrost poczucia przygnębienia i niższości u powoda.

Strona pozwana Skarb Państwa – Dyrektor Zakładu Karnego w T., reprezentowana przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa, wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda kosztów postępowania wedle norm przepisanych na rzecz Skarbu Państwa – Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa.

Na uzasadnienie strona pozwana wskazała, że powód przebywał w Zakładzie Karnym w warunkach przeludnienia w okresie nie objętym przedawnieniem roszczeń, a ponadto podczas jego osadzenia powód miał zapewnione godne warunki odbywania kary pozbawienia wolności. Panujące w jednostce penitencjarnej warunki sanitarno-bytowe były zgodne z obowiązującymi przepisami prawa. Cele były wyposażone w sprzęt kwaterunkowy oraz urządzenia sanitarne zgodnie z normami przewidzianymi Rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2003 r. w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych (Dz. U. Nr 186, poz. 1820), zapewniając powodowi osobne miejsce do spania i odpowiednie warunki utrzymania higieny. Ponadto powód miał zapewnioną bezpłatną opiekę medyczną oraz otrzymywał leki adekwatnie do dolegliwości jakie zgłaszał, a także spacerował, korzystał z kąpeli, miał dostęp do zimnej i raz w tygodniu ciepłej wody (cele są wyposażone w węzeł sanitarny), otrzymywał niezbędne środki czystości, mógł utrzymywać kontakt z najbliższymi poprzez widzenia, korespondencje i rozmowy telefoniczne z zamontowanych na każdym oddziale mieszkalnym samoinkasujących aparatów telefonicznych, otrzymywał posiłki o odpowiedniej wartości odżywczej, mógł korzystać z zajęć kulturalno-oświatowych, otrzymywał paczki żywnościowe i higieniczno-odzieżowe. We wszystkich celach znajdują się okna, które zapewniają dostęp światła dziennego i świeżego powietrza, a także kratki wentylacyjne zapewniające obieg powietrza pomiędzy celi a korytarze. Kąpiki sanitarne są zabudowane, co stanowi zachowanie podstawowych wymogów intymności.

W ocenie pozwanego powód nie udowodnił, a nawet nie uprawdopodobnił domniemanej krzywdy, jej rozmiaru, ani tym bardziej nie wskazał normalnego związku przyczynowego. Kwestionując sam fakt powstania krzywdy pozwany podważa również wysokość zgłoszonego roszczenia, wskazując przy tym że roszczenie powoda w okolicznościach sprawy jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego i narusza art. 5 k.c.

Stan faktyczny sprawy przedstawiał się następująco:

Powód przebywał w Zakładzie Karnym w T. od dnia 3 października 2008 roku do dnia 3 września 2009 roku, a następnie od dnia 2 listopada 2009 roku do dnia 17 maja 2010 roku oraz od 22 grudnia 2010 roku do 3 marca 2011 roku.

Powód był osadzony w warunkach, w których powierzchnia na jedną osobę wynosiła mniej niż 3 m² w następujących okresach i celach:

- od dnia 15.10.2008 r. do 19.12.2008r. i od 23.12.2008 r. do 31.12.2008 w celi nr 409,
- od dnia 05.02.2009 r. do 17.02.2009 r. w celi nr 538,
- od dnia 17.02.2009 r. do 12.03.2009 r. w celi nr 528,
- od dnia 27.03.2009 r. do 29.04.2009r. i od 09.05.2009 r. do 14.07.2009 r. w celi nr 523,
- od dnia 21.07.2009r. do 03.09.2009 r. w celi nr 507,
- od dnia 02.11.2009 r. do 05.12.2009 r. w celi nr 108.

Umieszczenie osadzonych w warunkach przeludnienia nastąpiło na podstawie zarządzenia Dyrektora Zakładu Karnego wydanego w oparciu o obowiązujące wówczas przepisy prawa (m.in. art. 248 § 1 k.k.w.). Wyżej wymienione cele, w których jedną osobę.

Dowód: Pismo Zakładu Karnego w T. z dnia 30 czerwca 2013 roku k.53-57,informacja o pobytach i orzeczeniach z dnia 26 czerwca 2014 roku k. 58-62. Przeglądarka historii rozmieszczenia – (...) k. 63-65, Wykazy pomieszczeń w budynkach mieszkalnych Zakładu Karnego w T. k.66-78, Zarządzenia Dyrektora ZK w T. z dnia 20.10.2008 r., 09.12.2008 r., 30.09.2009 r., 31.03.2009 r. wraz z pismami informującymi do Wydziału II Penitencjarnego Sądu Okręgowego w T. k. 79-126

Zakład Karny w T. znajduje się w budynku przy ul. (...). Budynek został wybudowany na początku XX wieku. W okresie pobytu powoda w zakładzie, cele mieszkalne były wyposażone w środki higieniczne i sprzęt kwaterunkowy zapewniający zarówno indywidualne miejsce do spania - łóżko, jak też miejsce do spożywania posiłków – stół, każdy z osadzonych miał zapewnione także krzesło. W celach mieszkalnych znajduje się wyodrębniony pełnymi ścianami, zabudowany kącik sanitarny z drzwiami – znajduje się w nim ubikacja. Umywalka znajduje się poza kącikiem sanitarnym. W celach nie ma ciepłej wody, ale jest bieżąca woda chłodna. Wyposażenie kwaterunkowe ustalone zostało w oparciu o normy podane w Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2003 r. w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych.

Cele są wyposażone w odpowiednie oświetlenie jarzeniowe i żarowe wykonane zgodnie z projektem instalacji elektrycznej. Ze względu na warunki architektoniczne budynku, pomieszczenia w których przebywają osadzeni, jak też funkcjonariusze, nie są wyposażone w wentylację grawitacyjną. Wymiana powietrza odbywa się poprzez mikrowentylację w oknach, a przede wszystkim poprzez wietrzenie okienne podczas pobytu skazanych poza całą. Więźniowie są informowanie o konieczności wentylacji. Jeśli osadzeni to zaniedbują, mogą się pojawić drobne zaczernienia przy oknach.

W miarę posiadanych środków finansowych Zakład Karny prowadzi remonty. W latach 2004-2009 były systematycznie przeprowadzane remonty w celach, a po tym czasie wszystkie cele po kolei zostały jeszcze odmalowane. W 2014 roku jednostka penitencyjna otrzymała środki na doprowadzenie ciepłej wody do cel mieszkalnych w pawilonie A i do końca tego roku to zadanie inwestycyjne zostało wykonane.

Kontrole Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego, które są przeprowadzane średnio co dwa lata, nie wykazały, aby na terenie Zakładu Karnego w T. nastąpiły uchybienia przepisom, przekroczenie norm lub niedostosowanie budynków do obowiązujących przepisów.

Więźniowie mają możliwość spędzania czasu poza celą. Każdy osadzony ma możliwość uczestniczenia raz dziennie przez godzinę w spacerze, a ponadto uczestniczenia w zajęciach na świetlicy, gdzie jest telewizor, dostęp do prasy, korzystania z biblioteki, stołów do ping-ponga.

Co miesiąc powód, jak i pozostali osadzeni, otrzymywali środki czystości, oprócz tego osadzeni mogą zakupić w kantynie rzeczy tam dostępne, gdy dysponują odpowiednimi środkami lub korzystać z pomocy osób z zewnątrz. Za czystość cel odpowiadają sami osadzeni i winni je sprzątać i utrzymywać w czystości. Raz w tygodniu zapewnia się skazanym ciepłą kąpiel w łaźni, a gdy są ku temu wskazania medyczne to łaźnia jest dostępna dla więźniów częściej – zgodnie z zaleceniami lekarza. Więźniowie podczas pobytu w Zakładzie Karnym w T. byli zaopatrywani w bieliznę osobistą, a także bieliznę pościelową i koce.

Wszyscy w Zakładzie Karnym dostają jednakowe środki czystości i takie same porcje żywieniowe, nie różnią się one także ilościowo i jakościowo od racji w pozostałych placówkach penitencjarnych w kraju. Posiłki są trzy razy dziennie w tym jeden ciepły w formie obiadu – jest to pierwsze i drugie danie. Każdy posiłek musi spełniać określoną przepisami prawa jakość, posiadać odpowiednią kaloryczność, są wyznaczone stawki za posiłek i zawartość poszczególnych składników. W Zakładzie Karnym w T. obowiązują w tym zakresie takie same zasady jak we wszystkich innych jednostkach penitencjarnych w Polsce. Na terenie Zakładu nie dochodziło do masowych zatruc. Każdy osadzony może złożyć reklamacje odnośnie posiłków i jest to przewidziane odpowiednią procedurą. Powód nie wnosił skarg na warunki osadzenia jak i reklamacji na żywność.

Dowód: Notatka służbowa por. J. J. z dnia 30.06.2014 r. k. 127, Notatka służbowa mł. chor. G. B. z dnia 30.06.2014 r. k. 129-130, Notatka służbowa mł. chor. A. W. (1) z dnia 30.06.2014 r. k. 128, zeznania świadka A. W. (2) k. 173, częściowe zeznania powoda k. 191-192.

Jednostka Penitencjarna ma możliwość leczenia osadzonych, zarówno na poziomie podstawowej opieki zdrowotnej jak i szpitalnej. Każdy osadzony wymagający pomocy jest kierowany do oddziału szpitalnego na terenie Zakładu Karnego lub też poza zakładem, jeżeli istnieje taka konieczność. Oprócz lekarza internisty w Zakładzie Karnym zatrudnieni są lekarze innych specjalności. Osadzeni mają dostęp do opieki medycznej w równym stopniu. Taki dostęp miał również powód. Zasadą jest, iż każdy oddział ma wyznaczony jeden dzień w tygodniu, w którym osadzeni z tego oddziału zapisują się celem uzyskania pomocy medycznej. W przypadku nagłych zdarzeń jest im ona udzielana natychmiastowo, poza kolejnością. Nadto zdarza się, że osadzeni nie zgłaszają potrzeby udania się do lekarza, ale służba więzienna widzi taką konieczność i osadzony jest doprowadzany do lekarza celem wyjaśnienia występujących u niego dolegliwości. Osadzeni mają bardzo szybki dostęp do specjalistycznych badań poza Zakładem Karnym, np. rezonans magnetyczny jest wykonywany nawet do tygodnia czasu.

Powód podczas osadzenia w jednostce penitencjarnej w T. był pod stałą opieką medyczną. Od pierwszych dni pobytu w zakładzie karnym korzystał z pomocy medycznej – zgłaszał bóle kręgosłupa i otrzymywał leki przeciwbólowe. Powód miał dokonywaną konsultację neurochirurgiczną odnośnie jego problemów z kręgosłupem, nie miał wskazań do operacji, a jedynie do leczenia zachowawczego. Był również leczony stomatologicznie i neurologicznie. Schorzenia kręgosłupa u powoda istniały już od początku osadzenia w Zakładzie Karnym w T..

Dowód: Wyciąg z książki zdrowia osadzonego z okresu pobytu w ZK T. k. 143-158, zeznania świadka M. P. k.172v.-173.

Na powyższy stan faktyczny złożyły się ustalenia poczynione przez Sąd w oparciu o powołane powyżej dokumenty, zeznania świadka A. W. (2) i M. P. oraz częściowo zeznania powoda A. L..

Dokumenty, które legły u podstaw ustaleń, Sąd uznał w całości za autentyczne i wiarygodne. Żadna ze stron nie kwestionowała przedmiotowych dowodów od strony ich formy czy treści, jak również nie ujawniły się jakiegokolwiek okoliczności, które dawałyby podstawę do dokonania z urzędu negatywnej oceny tych dokumentów.

Odnośnie dowodów osobowych Sąd jedynie częściowo dał wiarę zeznaniom powoda. Opierając się na zasadach logiki i doświadczenia życiowego, a w szczególności mając na uwadze zakres okoliczności jakie mogą mieć znaczenie dla oceny zasadności roszczenia powoda, Sąd z zeznań tych uwzględnił w ustaleniach faktycznych te okoliczności, które albo znajdowały potwierdzenie w pozostałych dowodach przeprowadzonych w sprawie w tym zeznaniach świadków, albo dawały pełne przekonanie o ich prawdziwości. W pozostałej części uznał je za niewiarygodne i będące efektem przyjętej strategii procesowej w tej sprawie. Sąd nie dał wiary zeznaniom powoda m.in. w części dotyczącej dostarczania osadzonemu przez Zakład Karny w T. zepsutego jedzenia, brudnej odzieży i pościeli, w kwestii wystąpienia u powoda problemów psychicznych na skutek nieprawidłowych warunków osadzenia, a także powstania u powoda schorzenia kręgosłupa wskutek korzystania z łóżek i materacy gwarantowanych w jednostce penitencjarnej. Twierdzenia te nie znalazły potwierdzenia w zeznaniach świadków i pozostałym materiale dowodowym. Dokumentacja medyczna z leczenia powoda podczas przebywania w warunkach izolacji przeczy jego twierdzeniom o niedostatecznej opiece medycznej, znajdują się w niej bowiem liczne wpisy z wizyt powoda w ambulatorium więziennym, wyniki badań (m.in. rtg) zleconych i przeprowadzonych podczas odbywania kary. Z historii medycznej powoda wynika także, że znajdował się on pod stałą opieką lekarza, miał regularnie przepisywane leki i prowadzoną terapię. Ponadto występujące u powoda schorzenie kręgosłupa nie sposób łączyć z pobytem w Zakładzie Karnym w T., albowiem powód z tą dolegliwością zgłosił się do jednostki penitencjarnej, na co wskazuje wpis w książce zdrowia. Powód nie przedstawił także żadnej dokumentacji medycznej, ani innego dowodu wskazującego, iż obecnie pozostaje w leczeniu psychiatrycznym.

Sąd pominął wniosek dowodowy o przesłuchanie jako świadka w niniejszej sprawie świadka J. L., albowiem pełnomocnik powoda, pomimo wezwania, nie podał tezy dowodowej, ani nie przedstawił listy pytań do tego świadka.

Sąd nie znalazł także podstaw, do dopuszczenia dowodu z opinii biegłego lekarza psychiatry. Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy zarówno rzeczowy jak i osobowy, nie potwierdził bezprawności działania lub zaniechania strony pozwanej w związku z odbywaniem kary pozbawienia wolności przez powoda w Zakładzie Karnym w T.. W świetle zebranego materiału dowodowego warunki higieniczno – sanitarne w pozwanej jednostce nie odbiegały od przyjętej normy i były zgodne z przepisami prawa. Zatem nie istnieją podstawy, aby prowadzić postępowanie dowodowe w kierunku ustalenia uszczerbku powoda na zdrowiu, jeśli nie została udowodniona jedna koniecznych z przesłanek odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną czynem niedozwolonym. Dopuszczenie opinii biegłego psychiatry jawiło się jako niecelowe, gdyż powód nie przedstawił żadnego materiału dowodowego mogącego stanowić przedmiot badań przez biegłego, w tym dokumentacji medycznej świadczącej o konkretnych schorzeniach psychicznych wywołanych osadzeniem. Powód nie wykazał, aby leczył się psychiatrycznie po opuszczeniu jednostki penitencjarnej, a także aby w zakładzie karnym korzystał z pomocy lekarza psychiatry.

Sąd Okręgowy rozważył, co następuje:

Powództwo nie zasługuje na uwzględnienie.

Roszczenie powoda skierowane zostało przeciwko Skarbowi Państwa, przy czym powód domagając się zadośćuczynienia za rzekomo doznane krzywdy wskazał, że zadośćuczynienie wiąże odbywaniem kary pozbawienia wolności w złych warunkach. Podstawę prawną żądania zgłoszonego przez powoda stanowił więc przepis art. 23 k.c. w zw. z art. 24 k.c. w zw. z art. 448 k.c. Uzasadniając naruszenie jego dóbr osobistych powód wskazał, że umieszczenie w warunkach panujących w Zakładzie Karnym w T. stanowiło przejaw poniżającego traktowania prowadząc do naruszenia godności i intymności w stopniu wykraczającym poza istotę odbywania kary pozbawienia wolności, a także do degradacji zdrowia fizycznego i psychicznego.

Zgodnie z art. 23 k.c. dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach. Przepis art. 24 k.c. określa z kolei środki ochrony dóbr osobistych, wskazując że ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie, a na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny. W zakresie żądania zadośćuczynienia z tytułu naruszenia dóbr osobistych cytowany art. 24 k.c. odsyła więc do przepisów o czynach niedozwolonych, w szczególności do art. 448 k.c., w myśl którego w razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, m.in. odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę.

Zaakcentowania wymaga, że na powódzie leży przy tym ciężar udowodnienia, że doszło do naruszenia dobra osobistego, co wynika z ogólnej reguły rozkładu ciężaru dowodu, wyrażonej w art. 6 k.c., pozwanego obciąża natomiast dowód, że naruszenie dobra osobistego nie było bezprawne, co wynika z normy wyrażonej w art. 24 k.c. Z zupełnie inną sytuacją mamy do czynienia, gdy strona domaga się zadośćuczynienia pieniężnego za naruszenie dóbr osobistych (art. 24 § 1 zd. 2 k.c.) tu już bowiem ustawodawca wskazuje, że dochodzenie tych roszczeń odbywa się na zasadach przewidzianych w kodeksie.

W pierwszej kolejności odpowiedzieć zatem trzeba na pytanie, czy dobra osobiste powoda zostały naruszone działaniem strony pozwanej. Ustawodawca nie podaje definicji dóbr osobistych poprzestając jedynie na przykładowym ich wymienieniu w art. 23 k.c. Powód zarzucił stronie pozwanej narażenie go na utratę godności, poza tym zarzucił niehumanitarne traktowanie go poprzez brak zapewnienia prawidłowych warunków odbywania kary pozbawienia wolności oraz nieposzanowanie prawa do intymności, a także wskazał na utratę zdrowia wskutek niewłaściwej opieki medycznej i warunków sanitarnych. Powołał przy tym szereg okoliczności o różnorodnym charakterze – przeludnienie cel, niedostateczne odseparowania kąpoków sanitarnych, brak intymności, brak ciepłej wody w celach, właściwej wentylacji, wilgoć i zagrzybienie ścian w celach, występujące robactwo, zepsute jedzenie, brudną pościel i odzież w jaką wyposażano osadzonych, niewłaściwą opiekę medyczną.

Ustalone w sprawie okoliczności nie dają jednakże podstawy do stwierdzenia, aby w trakcie pobytu powoda w Zakładzie Karnym w T. doszło do bezprawnego naruszenia jego dóbr osobistych przez funkcjonariuszy Zakładu Karnego. Powołując się na brak odpowiedniej opieki medycznej powód nie wykazał naruszenia jego zdrowia wskutek działania lub zaniechania strony pozwanej, wobec czego odpada odpowiedzialność, jaka mogłaby wynikać z naruszenia tego dobra. Nie wykazał powód jak w jego ocenie prawidłowa opieka medyczna powinna wyglądać i na czym polegały uchybienia Zakładu Karnego w T.. Na podstawie dokumentacji medycznej ustalono natomiast, że powód przebywał w Zakładzie Karnym pod stałą opieką lekarzy, którzy prowadzili terapię powoda także środkami farmakologicznymi. Powód z Zakładu Karnego kierowany był na badania m.in. rezonans magnetyczny, skierowano go na konsultację neurochirurgiczną. Książka zdrowia powoda wskazuje, że zgłaszał się on często do ambulatorium w jednostce penitencjarnej, w tym do lekarza neurologa i do stomatologa, a w razie potrzeby był zaopatrywany w leki. Przywoływane przez powoda schorzenie kręgosłupa, wbrew jego twierdzeniom, nie powstało na skutek nieodpowiednich warunków w celi – złej jakości materaca i łóżka, albowiem powód już od chwili przyjęcia do jednostki penitencjarnej uskarżał się na te dolegliwości. Powód nie wykazał także jakichkolwiek następstw zdrowotnych w sferze psychicznej. Przy tym istotne jest, że jak wskazał, nie wszystkie występujące u niego dolegliwości psychiczne są związane z pobytem w jednostce penitencjarnej. Powód pomimo powoływania się na leczenie psychiatryczne nie przedstawił w tym zakresie żadnego dowodu, ani dokumentacji medycznej, ani zaświadczenia o pozostawaniu w leczeniu. Nie podał nawet nazwy placówki, która udziela mu pomocy lekarskiej w tym zakresie. Reasumując powód objęty był właściwą opieką medyczną i nie wykazał, aby przepisywane mu leki, albo prowadzona terapia nie były

adekwatne do zgłaszanych dolegliwości. Powód nie przedstawił żadnego dowodu odnośnie nieprawidłowości przy świadczeniu pomocy medycznej w Zakładzie Karnym w T..

Okoliczności ujawnione w sprawie oraz przeprowadzone dowody zaprzeczały również twierdzeniom powoda o naruszeniu prawa poprzez brak zapewnienia prawidłowych warunków odbywania kary pozbawienia wolności. Okoliczności, na które powoływał się powód, nie dały podstaw do przyjęcia bezprawności działania czy też zaniechania strony pozwanej. Swojej krzywdy powód dopatrywał się w sprzecznych z prawem warunkach bytowych panujących w celach Zakładu Karnego w T., a w szczególności w braku wentylacji, czy też braku bieżącej ciepłej wody w celach oraz zbyt rzadkich kąpielach, a także zepsutym pożywieniu czy przebywaniu w celach w warunkach przeludnienia.

Zwrócić należy uwagę, że zapewnienie przez Państwo godziwych warunków odbywania kary pozbawienia wolności jest jednym z podstawowych wymagań demokratycznego państwa prawnego, znajdującym wyraz w normach prawa międzynarodowego. Wynika to wprost z art. 10 ust. 1 ratyfikowanego przez Polskę Międzynarodowego Paktu Praw Osobistych i Publicznych z dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz.U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167 i 169) oraz z art. 3 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z dnia 4 grudnia 1950 r., stanowiących, że każda osoba pozbawiona wolności będzie traktowana w sposób humanitarny i z poszanowaniem przyrodzonej godności człowieka. Jak wynika z okoliczności faktycznych sprawy powód miał zapewnione warunki zgodne z obowiązującymi normami. Zwrócić należy uwagę, że w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka zakaz okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania w kontekście traktowania więźniów został najszerzej poddany analizie na tle art. 3 Konwencji. Traktowanie nieludzkie zostało określone jako złe traktowanie, które jest: zamierzone, stosowane nieprzerwanie przez dłuższy czas i spowodowało u ofiary obrażenia ciała albo intensywne cierpienie fizyczne lub psychiczne. Jednocześnie w orzecznictwie podkreślano, że cierpienie i poniżenie muszą wykraczać poza nieunikniony ich element związany z daną formą, zgodnego z prawem, traktowania lub karania (por. wyrok z dnia 5 grudnia 1979 roku, skarga 8224/78, i z dnia 12 stycznia 1995 r., skarga 21915/93, z dnia 19 kwietnia 2001 roku, skarga nr 28524/95, wyrok z dnia 6 marca 2001 roku, skarga nr 40907/98). Podobnie wypowiadał się Trybunał Konstytucyjny (por. wyrok TK z dnia 26 maja 2008 r., SK 25/07). W świetle okoliczności niniejszej sprawy nie ulega wątpliwości, że niedogodności z jakimi spotkał się powód podczas pobytu w Zakładzie Karnym w T. nie miały charakteru nieludzkiego traktowania a w oczywisty sposób wynikały ze specyfiki warunków odbywania kary pozbawienia wolności i wymogów normatywnych regulacji pobytu więźniów w zakładach karnych. Nie ulega również wątpliwości, że warunki panujące w Zakładzie Karnym w T. – na które uskarżał się powód – nie naruszały jego dóbr osobistych w sposób bezprawny.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy, należy stwierdzić, iż mając na uwadze całokształt warunków bytowych panujących w Zakładzie Karnym w T., nie można przyjąć, aby warunki te naruszały godność osobistą powoda. Pomimo, że warunki te odbiegały od oczekiwanych i nie były idealne, to jednakże nie można przyjąć, aby były rażąco nieludzkie jak wskazuje powód. Każda celda posiada odpowiednie otwory okienne, pozwalające na stosowne wietrzenie celi. Fakt wyposażenia każdej celi w otwierające się okno, pozwala uznać za słuszne twierdzenie strony pozwanej, iż w celi istniała możliwość właściwej cyrkulacji powietrza przy regularnym jej wietrzeniu. Nie bez znaczenia pozostaje więc okoliczność, iż warunki higieniczne w celach w dużym stopniu zależały od samych skazanych, gdyż to oni mieli obowiązek wietrzyć cele, dbać o czystość i porządek w celi.

Ujawnione w sprawie okoliczności nie dawały podstaw do przyjęcia, aby warunki bytowe panujące w Zakładzie Karnym w T. naruszały obowiązujące w tym zakresie przepisy. Wyposażenie celi zgodnie było z normami przewidzianymi Rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2003 roku w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych (Dz. U. Nr 186, poz. 1820). Nie doszło również do naruszenia przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno – porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności (Dz. U. Nr 152 poz. 1493). Fakt braku wentylacji grawitacyjnej w celach, przy jednoczesnym uwzględnieniu, iż każdy skazany dysponował własnym łóżkiem w celi, miał zapewnione regulaminowe sprzęty, w tym też możliwość posiadania dodatkowych urządzeń, miał dostęp do bieżącej wody, do gwarantującego intymność kąpielarni sanitarnego, dostęp do świeżego powietrza przez okna, właściwe oświetlenie, otrzymywał środki higieniczne i sanitarne, nie może przesądzać o tym, iż została naruszona godność osobista powoda na skutek niewłaściwych warunków bytowych i higienicznych. W tym zakresie

powód nie udowodnił, iż otrzymywał zły jakości przedmioty wyposażenia, w tym niewypraną odzież i pościel, a także nie wykazał, aby wyżywienie w jednostce odbiegało od przyjętych norm jakościowych i ilościowych. W tym miejscu zaznaczyć trzeba, że powód w związku z rzekomymi naruszeniami w kwestii jakości wyżywienia oraz higieny nie zgłaszał jakiegokolwiek skarg bądź wniosków, w szczególności powód mógł takie wnioski kierować do Sędziego Penitencjarnego, który wizytuje zakład karny czy też składać stosowne skargi do Sądu Penitencjarnego, mógł również zgodnie z procedurą obowiązującą w zakładzie karnym składać reklamacje na żywność.

Odnosnie podnoszonego przez powoda zarzutu nie zapewnienia mu właściwych warunków bytowych należnych osobie izolowanej Sąd stwierdził, że powód przebywał w celi, w której powierzchnia na jedną osobę była mniejsza niż 3 m² jedynie przejściowo. W pozostałym okresie nie wykazywał, aby odbywał karę w warunkach przeludnienia. Mimo to, według Sądu nie można uznać, iż wskutek tego doszło do niezgodnego z prawem działania lub zaniechania przy wykonywaniu władzy publicznej przez pozwanego, skoro obowiązujące wówczas przepisy prawa zezwalały, pod pewnymi warunkami, na umieszczanie skazanych w celach, w których powierzchnia przypadająca na jednego skazanego jest mniejsza niż 3 m² na osobę, i wówczas takiego działania nie można uznać za bezprawne. Zakład Karny w T. umieszczając powoda w celach w warunkach przeludnienia działał na podstawie art. 248 k.k.w. i zgodnie z jego dyspozycją zawiadomiony został o tym sędzia penitencjarny.

Zwrócić należy uwagę, iż Zakład Karny w T. poddawany jest cyklicznym kontrolom stosownych służb jak Sanepid, czy służby nadzoru budowlanego, a ponadto sędziego penitencjarnego. Powód nie wskazał, aby którakolwiek z kontroli wskazywała na nieprawidłowości w zapewnieniu więźniom właściwych warunków bytowania. Nie ulega wątpliwości, iż Zakłady Karne powinny dążyć do podwyższenia standardu warunków jakich przebywają więźniowie, co stopniowo jest czynione, jednakże nie można przyjąć, aby właśnie w odniesieniu do powoda władza publiczna była zobligowana do bezwzględnie zapewnienia wyższego standardu. Powszechnie wiadomym jest, że niejednokrotnie osoby zajmujące lokale socjalne mają gorsze warunki bytowe, aniżeli te w których przebywał powód. Poza tym należy zauważyć, iż władze pozwanego Zakładu Karnego od szeregu lat podejmowały działania zmierzające do poprawienia warunków bytowych skazanych poprzez remonty cel, a w zeszłym roku dzięki uzyskaniu środków finansowych podjęto się realizacji inwestycji w postaci doprowadzenie ciepłej wody do każdej celi. Z tego względu nie można stronie pozwanej postawić zarzutu, iż celowo narażała skazanych na przebywanie w złych warunkach higienicznych i represjonowała ich w ten sposób. Jest to bowiem związane z faktem, iż budynek Zakładu Karnego w T. jest budynkiem pochodzącym z początku XX wieku, który wymaga sukcesywnych remontów i modernizacji a te – jak wykazano – są stopniowo wykonywane i warunki bytowe ulegają poprawie.

W kontekście powyższych warunków stosowania art. 448 k.c. wymaga dostrzeżenia, iż nawet gdyby doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda tj. jego godności, wskutek panujących warunków bytowych w pozwanym Zakładzie Karnym, to nie uzasadniałoby to jeszcze zasądzenia żadanego zadośćuczynienia. Warunki bytowe w zakładzie karnym nie wynikały bowiem z celowej chęci represjonowania skazanych, lecz są związane z sytuacją gospodarczą i finansową państwa. Nadto na zmniejszony – w wymiarze społecznym – rozmiar ewentualnej krzywdy powoda niewątpliwie wpływ ma też okoliczność, iż powód został zmuszony do pobytu w zakładzie karnym na skutek własnych, bezprawnych działań. Dopuszczając się w przeszłości popełnienia przestępstwa musiał liczyć się z możliwością poniesienia słusznej kary pozbawienia wolności oraz niedogodnościami, jakie są związane z jej odbywaniem. Można zatem powiedzieć, że powód na skutek własnego zachowania i dokonanych w przeszłości wyborów znalazł się w zakładzie karnym. W takim przypadku powszechnie przyjęte i akceptowane w społeczeństwie normy muszą oddziaływać na ocenę, czy zaistniałe w jednostce penitencjarnej nieprawidłowości muszą rodzić w każdym przypadku i niejako automatycznie prawo do żądania zadośćuczynienia, skoro przebywanie powoda w tego rodzaju miejscu odosobnienia jest wynikiem jego uprzedniego, nagannego postępowania. Przyjąć zatem należy że nawet gdyby doszło do naruszenia dobra osobistego powoda na skutek złych warunków bytowych, wskazanych powyżej, panujących w Zakładzie Karnym, to stopień naruszenia tego dobra należałoby uznać za nieznaczny i zasądzenie na rzecz powoda z tego tytułu zadośćuczynienia byłoby nieuzasadnione, a na pewno nie uzasadniałoby przyznania zadośćuczynienia w kwocie aż 25 000 zł. Powód nie wskazał bowiem przesłanek pozwalających na przyjęcie, aby doznane przez niego krzywdy uzasadniały aż tak wysokie zadośćuczynienie.

Orzekając w przedmiocie kosztów procesu, Sąd oparł się na zasadzie odpowiedzialności za wynik procesu (art. 98 § 1 k.p.c.), a zatem nałożył na powoda – jako stronę przegrywającą proces – obowiązek zwrotu stronie pozwanej kosztów zastępstwa procesowego w kwocie 360 zł ustalonych stosownie do treści § 10 pkt 1 ppkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 490). Koszty te zasądzono na rzecz Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa stosownie do treści art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa (Dz. U. Nr 169 poz. 1417 ze zm.).

SSO Barbara Grodkowska